

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 27 november 2007

Mål nr

T 5180-04

KLAGANDE

Vikingstad Åkeri Aktiebolag, 556135-7020

Box 34

590 50 Vikingstad

Ombud: Advokat AC

MOTPART

If Skadeförsäkring AB, 516401-8102

106 80 Stockholm

Ombud: Advokat OJ

SAKEN

Skadestånd

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Göta hovrätts dom den 18 november 2004 i mål T 4244-02

DOMSLUT

Med ändring av hovrättens dom i själva saken fastställer Högsta domstolen tingsrättens domslut.

Med ändring av hovrättens dom även i fråga om rättegångskostnader befriar Högsta domstolen Vikingstad Åkeri Aktiebolag från skyldigheten att ersätta If Skadeförsäkring AB:s rättegångskostnader vid tingsrätten och i hovrätten samt förpliktar If Skadeförsäkring AB att ersätta Vikingstad Åkeri Aktiebolag för rättegångskostnader vid tingsrätten med tjugofemtusen (25 000) kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 3 oktober 2002 till dess betalning sker, och i hovrätten med åttioåttatusen (88 000) kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 18 november 2004 till dess betalning sker.

If Skadeförsäkring AB förpliktas att ersätta Vikingstad Åkeri Aktiebolag för rättegångskostnader i Högsta domstolen med etthundranittontusenfyrahundrafemtio (119 450) kr, varav 98 000 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens dom till dess betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Vikingstad Åkeri Aktiebolag har yrkat att Högsta domstolen skall fastställa tingsrättens dom. Vikingstad har vidare yrkat förpliktande för If Skade

försäkring AB att ersätta Vikingstad för rättegångskostnader i hovrätten. If har bestritt yrkandena.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

Rederiet Polish Baltic Shipping Co. beställde bunkerolja till fartyget M/S Rogalin av Lars O Andersson Olje AB (LOAB). LOAB avtalade med Vikingstad om transport av oljan till rederiet. Åkeriet hade till uppgift att i samband med lastningen av oljan blanda den enligt anvisningar från LOAB. Av misstag följde åkeriet inte anvisningarna. Detta medförde att oljans sammansättning blev felaktig. Sedan åkeriet befördrat oljan till rederiet enligt fraktavtalet, uppstod skada på fartygets maskin till följd av oljans felaktiga sammansättning. LOAB ersatte rederiet för skadan, varefter If som bolagets ansvarsförsäkringsgivare ersatte bolaget. If för nu regressvis talan mot Vikingstad med anspråk på ersättning motsvarande vad If betalat till LOAB i försäkringsersättning.

Vikingstad har i första hand invänt att If:s anspråk är preskriberat enligt 41 § lagen (1974:610) om inrikes vägtransport (VTL). If har mot den invändningen gjort gällande att VTL:s preskriptionsregler inte är tillämpliga på anspråket, eftersom det avser en produktskada och talan förs på utomobligatorisk grund enligt principerna om produktansvar och culpaansvar.

Frågan i målet är därför i första hand om 41 § VTL är tillämplig på If:s anspråk.

VTL är enligt 1 § första stycket tillämplig på avtal om godsbefordran med fordon på väg mellan eller inom orter i Sverige, om avtalet avser befordran mot vederlag. Det är ostridigt att fraktavtalet mellan LOAB och Vikingstad är ett sådant avtal som lagen är tillämplig på.

Enligt 41 § första stycket VTL skall talan rörande befordran som avses i lagen väckas inom ett år eller, om talan grundas på uppsåt eller grov vårdslöshet, inom tre år. I andra stycket anges från vilken tidpunkt preskriptionstiden skall räknas i olika situationer.

Avgörande för bedömningen av preskriptionsfrågan i förevarande fall är hur lagens uttryck ”talan rörande befordran som avses i denna lag” skall tolkas.

Ordalydelsen av 41 §, betraktad mot bakgrund av lagen som helhet och lydelsen av vissa andra paragrafer i lagen, ger intryck av att preskriptionsreglernas tillämpningsområde är vidsträckt. Med utgångspunkt i själva lagtexten skulle det ligga närmast till hands att anta att reglerna utan någon särskild inskränkning är tillämpliga på alla slags anspråk som rör en befordran som avses i lagen.

I lagens förarbeten anförs att preskriptionsreglerna är tillämpliga på alla anspråk som grundas på fraktavtalet och att den omständigheten att en viss

fråga inte regleras i lagen sålunda inte innebär att andra preskriptionsregler blir tillämpliga (prop. 1974:33 s. 126 f.).

Lagrådet anförde att preskriptionsreglerna, med hänsyn till uttrycket ”talan rörande befordran som avses i denna lag”, torde täcka inte blott talan mot part i fraktavtalet utan även talan som varuhavare undantagsvis på utom-obligatorisk grund vill föra mot anställd hos fraktföraren eller mot självständig medhjälpare. Lagrådet ansåg att det från saklig synpunkt var motiverat att bestämmelserna fick avse även talan av sist angivet slag. Vidare framhöll Lagrådet att också forumregeln i 42 §, där samma ordalag som i 41 § används, torde gälla utomobligatorisk talan. (Se a. prop. s. 188.) Det föredragande statsrådet förklarade att vad Lagrådet sålunda anfört inte föranledde någon erinran från hans sida (a. prop. s. 194).

Reglerna i 41 § har sitt ursprung i artikel 32 i konventionen den 19 maj 1956 om fraktavtalet vid internationell godsbefordran på väg (CMR). De skall därför tolkas och tillämpas med hänsyn till innebörden av motsvarande konventionsbestämmelser. Av förarbetena får anses framgå att avsikten också var att lagens preskriptionsregler skall, såvitt nu är ifråga, ha i princip samma innebörd som CMR:s motsvarande regler (se a. prop. s. 29, 55, 126 och 190).

Frågan om räckvidden av CMR:s preskriptionsregler berördes också i det utredningsarbete som föregick Sveriges anslutning till konventionen. De lagregler som skulle motsvara artikel 32 i CMR avsågs vara tillämpliga på alla fordringar som härrörde ur ett fraktavtal hänförligt under CMR. Lagreglerna skulle således, enligt vad utredningen anförde, vara tillämpliga inte

blott på ersättningskrav och dylika i konventionen reglerade spörsmål utan även på fordringar som inte kan bestämmas med ledning av regler i konventionen. (Se SOU 1966:36 s. 86.)

Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 1996 s. 211 bekräftat att artikel 32 i CMR är tillämplig beträffande alla fordringar som härrör ur ett under konventionen hänförligt fraktavtal.

Det finns ingen fast rättspraxis som ger svar just på frågan om ett anspråk av det slag som If gör gällande omfattas av artikel 32 i CMR (se dock det engelska rättsfallet *Shell Chemicals UK Ltd v. P & O Road Tanks Ltd.*, 1 Lloyd's Rep 114, 1993). I litteratur och praxis synes det emellertid vara allmänt vedertaget att en talan i och för sig inte behöver i rättslig mening grunda sig på fraktavtalet för att preskriptionsreglerna skall vara tillämpliga. Det anses således sakna betydelse om talan grundas på fraktavtalet eller om talan förs på utomobligatorisk grund (jfr artikel 28 i CMR). Likaså förefaller det vara allmänt vedertaget att det saknar självständig betydelse om anspråket stöder sig på konventionens särskilda ersättningsregler eller på nationella rättsregler. Däremot finns det skilda uppfattningar när det gäller betydelsen av skadans art vid anspråk på skadestånd. Allmänt synes det – mot bakgrund av artikelns engelska och franska originaltext ”action arising out of carriage under this Convention” respektive ”actions auxquelles peuvent donner lieu les transports soumis à la présente Convention” (se SFS 1969:91) – vara av betydelse om det föreligger ett sakligt samband mellan anspråket och befordringen. (Se t.ex. Johansson, *The Scope and the Liability of the CMR – Is there a Need for Changes?*, Transportrecht, Heft 10,

Oktober 2002, s. 385 ff., Schelin, Lastskadekravet, 2001, s. 32 ff., Fabricius, Lov om Fragtaftaler ved international vejtransport (CMR), 3. udgave, 2005, s. 521 ff., Herber/Piper, CMR Internationales Straßentransportrecht, 1996, s. 478 f., Clarke, International carriage of goods by road: CMR, 4 ed., 2003, s. 112 f. och Hill & Messent, CMR: Contracts for the international carriage of goods by road, 3 ed., 2000, s. 253 ff.)

Med hänsyn till vad som nu anförts får 41 § VTL anses tillämplig på alla anspråk som härrör ur ett under lagen hänförligt fraktavtal. I detta sammanhang får ett anspråk anses härröra ur fraktavtalet om det med hänsyn till vem som gör anspråket gällande, vad det avser och omständigheterna kring dess uppkomst finns ett sakligt samband mellan anspråket och befordringen. Härvid saknar det i och för sig betydelse om talan i rättslig mening grundas på fraktavtalet eller om talan förs på utomobligatorisk grund (jfr 37 § VTL och prop. 1974:33 s. 121 f.). Likaså är det utan självständig betydelse om anspråket stöder sig på VTL:s ersättningsregler eller på allmänna skadeståndsrättsliga regler. Ett anspråk på skadestånd kan alltså härröra ur fraktavtalet utan att det nödvändigtvis måste avse ersättning för skada som omfattas av lagens ansvarighetsregler, om omständigheterna är sådana att det ändå kan anses föreligga ett sakligt samband mellan anspråket och befordringen.

I förevarande fall har Vikingstad ostridigt vållat rederiet, som varit mottagare av godset, en sakskada genom oaktsamhet när oljan blandats i strid med LOAB:s instruktioner. Blandningen skedde i omedelbart samband med

lastningen och får anses ha ingått i det avtalade transportuppdraget. If härleder sin rätt till ersättning av Vikingstad från det skadelidande rederiet via LOAB, som varit försäkringstagare och avsändare av godset.

Under sådana förhållanden får If:s anspråk anses härröra ur fraktavtalet. VTL:s preskriptionsregler är därmed tillämpliga på anspråket. Parterna är ense om att anspråket i sådant fall är preskriberat.

På grund av det anförda skall If:s talan lämnas utan bifall.

Vikingstad har yrkat att tingsrättens dom fastställs och att If förpliktas ersätta åkeriets rättegångskostnader i hovrätten och i Högsta domstolen. Yrkandet får förstås så att Vikingstad också vill bli befriat från skyldigheten att ersätta If:s rättegångskostnader vid tingsrätten och i hovrätten (jfr NJA 2004 s. 69).

När det gäller Vikingstads kostnader i hovrätten och i Högsta domstolen har If invänt att åkeriet är skattskyldigt för mervärdesskatt och att skattskyldig parts mervärdesskatt inte utgör någon kostnad för parten. If anser därför att Vikingstad inte är berättigat till ersättning för sådan skatt.

Vikingstad har som det får förstås inte gjort gällande att mervärdesskatten utgör någon kostnad för åkeriet men har till stöd för sitt yrkande om ersättning för skatten anført att dess försäkringsgivare svarar för kostnaderna för ombudsarvode och att försäkringsgivaren saknar avlyftningsrätt för mervärdesskatt.

Vad Vikingstad sålunda anfört kan emellertid inte påverka fördelningen av rättegångskostnaderna mellan parterna i målet. Om mervärdesskatten inte utgör någon kostnad för Vikingstad kan alltså If inte åläggas att betala den del av åkeriets ersättningsanspråk som avser denna skatt (jfr Fitger, Rättegångsbalken 1, 18:43).

I avgörandet har deltagit: justitieråden Johan Munck, Severin Blomstrand (referent), Ann-Christine Lindeblad, Kerstin Calissendorff och Gudmund Toijer
Föredragande revisionssekreterare: Håkan Lundquist